

Хрипко Т.Є.

Вінницький національний аграрний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Зважаючи на мінливість економічних та соціальних процесів можна з упевненістю сказати, що в світі не існує універсальної моделі, яка б дала можливість забезпечити сталий економічний розвиток нашого суспільства. Світова фінансово-економічна криза 2008-2010 років та сучасні світові кризові процеси чітко показують недосконалість існуючих моделей економічного розвитку та висвітлюють недоліки світової капіталістичної економічної системи.

Дослідники розвитку соціально-економічних процесів нашого суспільства своїми роботами намагаються дати відповіді на безліч питань, що стосуються особливостей його функціонування в майбутньому, нагромадження та розподілу різних видів ресурсів тощо. На певному етапі розвитку на них давали відповіді такі відомі економісти, як А.Сміт, К.Маркс, П.Діксон, О.Сухарев, А.Новак та інші, проте, з плином часу відслідковується дедалі більша низка проблем, які не вирішуються та є спадковою рисою економіки сучасної та майбутньої й відображають недосконалість самого руху до її вдосконалення.

Сухарев О.С. зазначає, що окремі проблеми вирішуються на рівні національних економік, але існує цілий набір проблем системного рівня і походження, які важко піддаються вирішенню при діючих базових інститутах та існуючій структурі світової економічної системи [4].

На думку Томаневич Л.М. в сучасному світі країн з ринковою економікою існує велика кількість концепцій, видів, темпів, факторів та господарських механізмів, які формують економічну модель економіки. Зауважимо, що економічна модель будь-якої країни, включає в себе відносини власності, підприємництво і його інфраструктуру, взаємодію держави та бізнесу в інтересах підвищення конкурентоспроможності виробництва, комплекс інститутів та механізмів, які визначають її характер. Автором розроблено наступну класифікацію існуючих соціально-економічних моделей та їх характерних особливостей (табл.1) [5].

Таблиця 1

Характерні особливості економічних моделей

№ з/п	Тип моделі	Характерні особливості
1	Американська соціально-економічна модель	Ліберальна американська соціально-економічна модель основою якої є три свободи: особистості, приватної власності, приватного підприємництва. Дана модель зорієнтована на мінімізацію участі держави у виробництві товарів і послуг на дерегулюванні своєї економіки. Пряме втручання держави в економіку знижується, а державне фінансування соціальної сфери – зростає. Базується на акціонерному капіталі та акціонерній власності, на прискореному науково-технічному прогресі та формуванні інноваційної моделі економіки.

2	Німецька (рейнська) модель	Модель соціального ринкового господарства з поєднанням жорсткого державного регулювання загальних умов господарювання. Притаманний консерватизм, пряме втручання держави в господарське життя країни, та соціальну сферу. Основним джерелом системи соціальної допомоги є податки на працюючу частину населення та прибуток підприємців. Базується на потужному банківському капіталі, який тісно взаємозв'язаний з виробництвом.
3	Французька соціально-економічна модель	Національна соціально-економічна модель. Характерною ознакою якої є державне регулювання економіки та індикативне планування, зміцнення державної підтримки національного наукомісткого, інноваційного та конкурентоспроможного виробництва.
4	Англосаксонська соціально-економічна модель	Ліберальна соціально-економічна модель в основі якої лежить конкурентоспроможність та інноваційність економіки, базується на акціонерному капіталі і фондовій біржі.
5	Шведська соціально-економічна модель	Соціал-демократична соціально-економічна модель в основі якої лежать принципи повної зайнятості, вирівнювання доходів. Така модель отримала назву шведського, чи функціонального соціалізму. Характерними ознаками її є: ринкова економіка, приватна власність, підвищення трудової мобільності робочої сили і широке залучення робітників до управління виробництвом.
6	Фінська соціально-економічна модель	Високотехнологічна інноваційна модель побудована на конкурентоспроможності, та досвіді американської моделі, базується на акціонерному капіталі і фондовому ринку в якому переважає частка іноземного капіталу (близько 75%).
7	Південно-Європейська соціально-економічна модель	Регульований тип соціально-економічної моделі з активним втручанням держави в економіку і виробничий процес з притаманними ринковими факторами, ліберальними механізмами і тенденціями, з розповсюдженням сімейного типу приватної власності з поєднанням високого рівня концентрації виробництва і капіталу на вищому рівні виробничої структури, та при широкому розвитку малого бізнесу.
8	Азіатська модель	Даний тип моделі (характерний для Японії, Індії, Південної Кореї) формувався у післявоєнний період, з основою на розвиток ринкової конкурентної економіки, значною роллю держави та плануванням економічного розвитку. Азіатська модель має свої національні субмоделі в основі яких лежить створення зрілої ринкової економіки та широке впровадження принципів менеджменту.
9	Латиноамериканська економічна модель	Латиноамериканська, ліберально-ринкова, соціально-економічна модель. Історично пов'язана із країнами Південної Європи, особливо з Іспанією та Португалією. Держава у цій моделі виступає як основний регулятор макроекономічної ситуації. Характерними рисами є дерегулювання економіки, лібералізація торгівлі та фінансово-кредитної системи, ріст конкуренції, захист

		прав власності, соціальне забезпечення населення, тощо.
10	Африканська Модель (Без ПАР)	Модель носить чітко виражений етатистський, консервативний та непривабливий характер, з активною роллю і втручанням держави в економіку, нерозвиненість

На основі вищенаведених даних автор робить висновки по те, що нова макроекономічна теорія повинна виходити із системності та комплексного підходу до структурних зрушень в економіці, із врахуванням інституціональних змін та фактору “управління” як основного чинника формування соціального капіталу та зростання якості життя населення. Не менш важливу роль у формуванні соціально-економічних моделей та економіки майбутнього відіграє визначення країни лідера – гегемона, яка впливатиме на функціонування всієї світової економіки, удосконалення системи інститутів (законодавства, правил поведінки, культури, права),забезпечення соціально-економічної безпеки та технологічної бази економіки,створення нових економічних моделей із врахуванням рівня, якості , способу життя, тощо.

А от Остапенко Б.І. в своїх дослідженнях соціально-економічних моделей суспільства наголошує на тому, що в умовах мінливої динаміки та балансу взаємодії постіндустріальних та індустріальних країн найбільш життєздатною є соціально-економічна модель суспільства, в якому забезпечується баланс постіндустріального розвитку з індустріальними потребами всередині самого суспільства. Тобто суспільство, котре систематично забезпечує одночасно виробництво ефективної та затребуваної науково-технічної інформації, а також соціально необхідної продовольчої, енергетичної та індустріальної продукції, як для потреб внутрішнього ринку, так і для експорту, набуває можливості симбіозу постіндустріального та індустріального суспільств в єдиній соціально-економічній моделі, утворюючи інноваційно-індустріальну цивілізацію. Виходячи з цього автором пропонується нова соціально-економічна модель суспільства – концепція інноваційно-індустріального суспільства – для відображення виникнення нового феномену – суспільства глобального індустріального потенціалу, що набуло самостійного інноваційного значення, і для відображення життєвих інтересів людства [2]. Ключовим для розуміння пропонованої концепції інноваційно-індустріальної цивілізації є об’єднання в одному суспільстві наукового, індустріального та сільськогосподарського виробництва, ефективності реального часу [3].

Луцик М.В. бачить на сьогодні найбільш актуальним розробку та впровадження вітчизняної моделі ресурсного забезпечення успішного функціонування інтелектуальних ресурсів, наголошуючи на тому, сучасний стан економіки висуває нові вимоги до носіїв інтелектуальних ресурсів і їхньої конкурентоспроможності. Інтелектуальні ресурси за їх правильного використання є найбільш ефективними ресурсами, які виступають «ефективним додатком» для всіх інших ресурсів інноваційної економіки. Вона також відмічає, що освоєння інноваційної моделі розвитку, метою якої є істотне підвищення конкурентоспроможності економіки та утвердження України як високотехнологічної держави з потужно креативним людським капіталом,

духовно-інтелектуальним потенціалом народу, власними, виразно окресленими, національними інтересами є одним з основних питань, вирішення якого буде основою, поштовхом розбудови інтелектуально-інноваційного суспільства як складової сукупного світового інтелекту. Різномайття його прояву і чинників формування. [1].

Отже, на основі вищенаведеного матеріалу можна зробити висновок що вітчизняні науковці в залежності від їх точки зору на конкретні складові сучасного розвитку соціально-економічної системи виділяють окремі моделі та їх характерні риси (інтелектуальний потенціал, інноваційно-індустріальне суспільство, досвід попередніх періодів та їх моделей, успадкування недоліків).

Література

1. Луцик В.М. Соціально-економічна система: модель ресурсного забезпечення успішного функціонування / М.В.Луцик //Вісник університету банківської справи Національного Банку України. Вип. 1(19). – 2014. – С. 36-41.
2. Остапенко Б.И. Инновационно-индустриальная социально-экономическая модель общества /Б.И.Остапенко // Вісник Дніпропетровського Університету, Вип. 22(4). – 2012. – с. 150-156
3. Остапенко Б.И. Методологическое значение информационных технологий реального времени /Б.И.Остапенко // Наука XXI столетия, индустрия хай-тек и современное образование. Материалы Всеукраинской научной конференции. – Суммы, 2012. – 259с. С.130-133.
4. Сухарев О.С. Экономика будущего: теория институциональных изменений (новый эволюционный подход).- М.: Финансы и статистика, 2011.- 432 с.
5. Томаневич Л.М. Соціально-економічні моделі: теоретичні основи дослідження/ Л.М. Томаневич //Науковий вісник ЛНУВМТБ імені Гжицького. - Том 14 № 1(51). Частина 2. – 2012 – с.290-295.